

EGYETÉRTÉS

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV. KERÜLETI-UTCA 6. SZ. HIRDETÉSEK ÉS NYILTÉRŐ...

KOSSUTH LEVELE.

Kossuth Lajosnak Helfy Ignác országos képviselőhöz intézett levelei közül alább közöljük a másodikát, melyre még egy harmadik befejező levél következik...

II.

Mely háláértel ismerem kötelességemnek a kegyelme megemlékezés tanúsításaihoz, melyekre a távol hazából méltatlanul...

Magyarország törvényhozása indíttatva látszik magát az 1879-iki L. t.-cz. által előfeltelekhez kötni a magyar állampolgárság megtartásáról...

Nagyon közel van az idő, midőn az én polgárjogvesztésem keresztjére reá fog írni a Consummatum est felírás. A törvény 1879. december 27-én lett hatályba...

Reményem, nem élek. Reménylést monok, mert nagy keserűség csatlolna öntudatom végszerében életcéltől megheiusulásnak ajdalmához...

Minő remény van a sorsnak abban, hogy a népképviselők többsége szavaz meg azt a törvényt, mely engem a magyar polgárok közül kizárja!

nemzetemtől, hogy tölem maga vegye el törvény által a jogot, e két szót: «Civis hungarus» (magyar polgár) reá vésetni...

Azonban ez is megesejt rajtam. Ember vagyok, türem, de nem tagadhatom, hogy fájt és fájt.

Hanem mi történt? Megtörtént az, hogy engem, a magyar állampolgárságtól megfosztott páriát, Magyarország harmincegy városa diszpolgárává választott.

Hazám törvénye elutasított, hazám harmincegy városa magához ölelt. Köszönöm, lellem melyékhöz, hő háláértel köszönöm.

Az első város, mely e kegyre méltatott, régi, mindig hű, s hűségében mindig kitartó barátom: Földmező-Vásárhely volt. Utána Kis-Kun-Felegháza következett, mely e tárgyban még körvelelt is intézett az ország városaihoz...

Arad, Béla, Beregszász, Bősörmény, Deés, Eger, Szekeslejtény, Győr, Gyula, Karczag, Kézsmárk, Kis-Ujszállás, Kun-Szent-Márton, Léva, Makó, Mező-Túr, Miskolcz, Munkács, Nagy-Röcse, Nagy-Szalonta, Nyitra, Pápa, Szentes, Mátyásfalva, Szilágy-Somlyó, Székely-Udvarhely, Maros-Vásárhely, Zenta.

E harmincegy városból, melyeknek irántam tanúsított kegyessége prononciáltabb jellegű színt ölt azon körülménytel fogva, hogy mintegy feltételül szolgál azon törvényre, mely engem kipolgárosít: a régibb időkben két várost csatolhatok.

Az egyik Nagy-Bánya, mely rokonszenvények hasonló kitüntetésével még 1848-ban, a korszak-alkotó utolsó rendi országgyűlés végnapjaiban, tehát akkor tisztelt meg, midőn az adott királyi szóba vetett bizalom velünk a népszabadság diadalának és a törvényes (több mint törvényes, szerződéses erejű) állami függetlenség intézésének biztosítékainak békés kivívása felett érzett közörműnek tümény álmát almodtató.

Nagy-Bánya városa engem megisztelt határozatát a KK. és RR. kerületi elnökségének küldötte be s midőn az 1848. április 4-iki kerületi ülésben az elnökség erről jelentést tett, ez alkalommal szolgált arra, hogy a követek közül többen kifejezést adjanak küldőik nevében a rokonszenves bizalom érzelmének, melyekre a hazafiai kötelesség teljesítésében kifejtett becsületes igyekezetem azon időben nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül méltatva lön. Ki gondolta volna akkoron, hogy az, a ki a rokonszenves bizalom és nyilatkozatának tárgya vala, mint olyan hontalan pária fogja idegen földön életét bevezetni, a kit saját hazája még a veszezületett állampolgársághól is kitagadott? Minő irtozásokat kellett a történelmi szerkesztésnek zökkenni, hogy ez rajtam megtörténhessen! Bizony nyomorult játékszer a sors kezében az ember fia! «Habent mortalita casum» (a halandók dolgainak esélye van). Csak egyen nem foghat ki semmi esély, a tiszta lelkiismeret nyugalmán.

A második régibb diszpolgárgazdát a nagybányai husz évvel későbből Losoncznak, a brutális kegyelenség megkínzott magyar Bresciának köszönhetem, a mely Párisból a fatális 1867. év májusnak 7-én Deák Ferenczhez intézett nyílt levelébe, még a jogfeladó akkori országgyűlés folyamata közben azzal felelt, hogy engem, annak a jogfeladásnak határozott kárhözlatját, diszpolgárának választott meg.

En tehát viszontagságos életem végén azon kitüntetés, — a maga nemében aligha nem példátlan — helyzetben találok magamat, hogy az állampolgársághól ki vagyok rekesztve magyar hazámban, de 33 városnak megválasztott polgára vagyok; még pedig közöttük 31 olyan, melyek akkor tisztelték meg a hatóságukban álló kitüntetésre és legmagasbikával, mikor már a rédem nézve osztracziánsi eredményű törvény meg volt hozva.

E körülmény, ha más jelentőséggel nem bírna is (pedig bizony bír), annyit minden esetre bizonyít, hogy kipolgárosításom nem változtatott az irántami jó indulat, melyre a városok csekély személyemet méltán kegyeskednek. És én a mely hálával fogadott kegyességet hozzáadva a jóindulat, ragaszkodás és szeretet mindazon többi tanúsításaihoz, melyekkel a távol hazából meg lettem örvendeztetve, a mióta az a kipolgárosító törvény meghoztatott, nem gondolok elbizakodottság bűnébe esni, ha azon hittemek merészleik kifejezést adni, hogy noha Magyarország törvénye, s a törvény folytán kormányom engem Magyarországnak nemzetem bízalmából egykori kormányzóját, nem is ösmer el többé magyar polgárnak, nemzetem közérzetében tagja vagyok én a magyar nemzetcsalásnak, s az is maradok mind halálomig.

Nem gondolom, hogy kétség férhesen általános látnyilatkozatom azon tételéhez, hogy a jóindulat, melynek tanúsításával a hazából oly bő mértékben megiszteltetem, az 1848-49. korszak történelmi becsének érzetéből s a hagyományai iránt táplált nemzeti kegyeleltől ered. Végzetem úgy hozta magával, hogy ama korszaknak mind vívmányaival, mind midőn ezeknek legfontosabbika a haza állami önállása s kormányzati függetlensége megtámadtatott, ennek védelmével én nekem a munkából nem közönséges osztályrészt jutott; sajndalom, hogy nem más olyannak jutott, a ki hasonló önzellenség és honszeretlet mellett társadalmi állásánál és tehetségénél fogva jobban megfelelhetett volna a nagy feladatoknak, mint én tehetem, de hát a körülmények s nemzetem bizalma azt az osztályrészt nekem juttatták; tessék, ne tessék, ez történelmi tény, melyet meg nem történni nem lehet; hát a törvény elveheti tőlem (a mint el is vette) a magyar állampolgári minőségét, de azt nem teheti, hogy a magyar nemzet közérzetile idegennek s ne a magyar nemzet családlagjának tekintse hazájának azt a szülőföldjét, a kinek a magyar történelem ama minden esetre epokhális korszakában a magyar nemzetnek mind czéljai kitűzésében, mind törekvéseiben, erőfeszítéseiben s küzdelmeiben annyi része volt.

E hitben élek, mozkok és vagyok. Nagy kevérs értéke lehet (ha ugyan lehet értéke) annak, a mivel e hitre jogosultságot viszonzhatom. Tánoríthatatlanul fogok én ragaszkodni mind halálomig a meggyőződéshez, melyet nemzetem elidegeníthetetlen ősi jogának elévülhetlen erejéből, hivatalának tudatából, képzettségének ismeretéből s ezer éves muljából, történelmi rendeltetése felől merítek; e meggyőződés engem még azon pártnak álláspontjától is elválogat, a mely a mostani tényszerű pártok közt egyedül bírja rokonszenvenem, mert nem elvben, hanem csak az elv alkalmazásának módjában különbözünk a többi pártoktól, pedig elvben s irányban egy feneketlen mélység választ el, de mondanom sem kell, hogy a mi e tánoríthatatlan meggyőződés mellett, a romban a hivatott lettem, még talán felhasználható lehet, a míg csak élek, rendelkezésemre fog állani nemzetemnek; de én tehetetlen vén emberré züllöttem életkoromnak s a viszontagságok nyomása alatt, hanem a felől biztosítom hazámfiat, biztosítani kívánom különösen ama városokat, melyek engem kegyes jóakarataknak oly rendkívüli kitüntetésre méltattak, hogy érje jó, érje balszerencse hazánkat, én kipolgárosításom dacára életem végső perczéig oly hű szerettel, oly kötelességérzettel fogok osztozni minden örömeimben, bujában, mint szerető gyermek osztózik anyjában.

A hitet, melyben (a mint mondom) élek, mozkok és vagyok, meggyőződésért érlelte hazám rendkívüli megiszteltetését, melyre bennem elszámlált 31 városa méltatott; vizsgálatlással fog az nekem szolgálni kipolgárosításom ellenében, a gyorsan ropogó parányi időn át, mely még számonra e földön kimérve lehet; mondhatlanul becsese előttem e vizsgálat, valódi erkölcsi jótétemény (miként ezt Félegyházához írott közönmű levelemben kifejtettem), hanem ez csakis az én érzelmevilágomra tartozik, mely velem sirba szálland s nem bír közérdekű jelentőséggel.

Ép azért mint hazafi — mellözve saját személyemet, arra helyezem fontosságot, hogy az a 31 város, a mely hálával fogadott kitüntetésénél, melylyel megiszteltim kegyeskedtet, magasabb, jelentőségtelesebb álláspontra helyezkedett. Ama kipolgárosító törvény nemcsak mint indok nem, de még csak mint alkalom sem fordul elő, még csak említve sincs a diszpolgári okleveleikben, melyek erekyeim közé tartoznak s legtöbbször művészi izléssel kiállítvák (közöttük a marosvásárhelyi valóságos remek, mely a magyar műparosságnak becsületére válik), ellenben mindannyian a meghatározott módodon adnak kifejezést annak, hogy a kitüntetés, melylyel megiszteltetek, azon tevékenységemnek szől, mely a 48/49. korszakban osztályrészemül jutott volt, és szől a közögi iránynak, mely e tevékenységben vezettem vala, minél fogva a kétségnek még csak árnyéka sem foroghat fenn arra nézve, hogy ama nagy korszak emlékeinek kultuszából s a hagyományai iránt táplált kegyeleltől ered, tehát a nemzet azon joggal, sőt történelmi könszerűségű is így kiírthatlan aspirációinak jelei közé tartozik, melyek hangosan hirdetik, hogy a 48-49-ki korszak vezéreszméje s a magyar nemzet életére jelentősége az ország megvédelmézésében kitűnt revolvációja mint egy világtól torony magaslik ki ma is a viszontagságok hullámtörődjai felett; s emlékeinek kultusza, hagyományainak kegyelele oly erős gyökeret vert a nemzet

szívében, lelkeiben, hogy azt sem az általánosnak rajta ragódó szűférci el nem porlaszthatják, sem az ellentétes politikai áramlat habverései ki nem moshatják, sem az emberi érzelmek nagylelője, az idő rajta ki nem fog.

Ebben van a dolog fontossága, ebben van történelmi értéke.

Nem pártot mondtam, nemzetet mondtam, s meggondolva mondtam; és én, ismert dolgok legyenek bár, nem tartom feleslegesnek emlékezetbe hozni némely tényeket, melyek ez állítástomat igazolják és egyzersmind arra a kérdésre is feleletül szolgálhatnak, hogy mi annak az emlékkultuszának s hagyománykegyeletnek értelme.

Akadnak szikofantok, akadnak hitehagyottak, a kik annyit tőmjénetnek bálványoknak tiszteletére, hogy füstje elhomályosítja a levegőt; nem árt tisztázni a helyzetet.

Kossuth Lajos.

Magántermészetű akadályok késleltetik e levelesorozat befejezését; szerző azonban óhajtja, hogy álláspontjának jelzése, melyet a 31 város által való kitüntetésével szemben elfoglalt, és különleges köszönetnek nyilvánításra további halasztást ne szenvedjen. E kívánságnak teszket eleget, midőn be nem várvá a nyilatkozat befejező részét, mely különben is már a haza és nem a szerző saját helyzetével foglalkozik, — a csonka közlést a szerző nevében hűsánatot kérve, nem késem nyilvánosságra hozni. Budapest, 1889. jul. 2-án.

Helfy.

Budapest, július 2.

A turin-párisi kirándulással tudvalevőleg több füglenlegi párti képviselő is elutazott, a kik Turinba Kossuth Lajoshoz a párt részéről politikai misszióval mennek. Ez ügyben június 28-án a függenlenségi és 48-as pártnak a fővárosban időző tagjai értekezletre gyűltek össze és Eötvös Károly elnöke alatt a következő határozatot hozták:

Határozat.

A függenlenségi és 48-as pártnak következő tagjai: Árvosy Tivadár, Czirer Ákos, Beniczky Árpád, Bornemisza István, Boda Vilmos, Bartha Miklós, Dobay Antal, Eötvös Károly, Farkas Imre, Fornaszkó Sándor, Gulácsy Gyula, Gostonyi Sándor, Hentaller Lajos, Herman Ottó, Holló Lajos, Horváth Ádám, Hovessy Benedek, báró Jeszenszky László, Illyes Bálint, Jeszenszky Ferencz, gr. Károlyi Gábor, Komjáthy Béla, Kossa Dezso, Kun Miklós, Kürthy Sándor, Lits Gyula, Lulay Géza, Lukács Gyula, Matkovich Tivadár, Madarász József, Madarász Jenő, Madarász Imre, Máthényi Ádám, Meszlényi Lajos, Mikéz János, Orbán Balazs, Papp Elek, Pázmány Dénes, Petrich Ferencz, Polonyi Géza, Szabó László, Szadovszky József, Szalay Imre, Szalay Károly, Simonffy János, Somossy Béla, Udvary Ferencz, Ugron Gábor, Uray Imre, Vecsey Endre, Tóth Ernő, Zhoray Béla, tüzetes megbesülés alapján abban a meggyőződésben állapodtak meg, hogy a politikai helyzet, különösen a függenlenségi eszme terelődésére s a jövőben követendő eljárásra való tekintettel Kossuth Lajos böcs tanácsának kikérését szükségesnek teszi. Ennélfogva felhatalmazza Polonyi Géza képviselőt és az országgyűlési függenlenségi és 48-as párt egyik alelnökét arra, hogy Turinba menve Kossuth Lajos előtt a helyzetet kifejtse, a tanácsot kikérje, az eredményt pedig velünk annak idején közölje, hogy a nyert alapon a további teendők iránt határozassunk. Kelt Budapestben, 1889. június hó 28-án. Az értekezlet megbeszéléséről Eötvös Károly s. k., értekezleti elnök. Horváth Ádám s. k., értekezleti jegyző.

Azt kell hinnünk, hogy a szerb kormányférfiaknak a rigómezei emlékművek rendezésével nem is volt más céljuk, mint a legújszerűbb fegyver állítást panszláv politikájukat, hogy a vakok se kételkedhesnek többé rajta. Mi van Riszticsnek és Mihály érseknek legyében, ezt úgy is tudjuk, de az a nyílt, melylyel a szerb irredentizmust az ünnepeleken előtérbe állították, valóban bámulatható ejt és komor gondolatokat kelthet. Mert jól megjegyezve, az irredentizmus lit nem úgy lép föl, mint egy fel-forgatásra törekvő párt nyugtalan agitációja, hanem mint az ünnepelek hivatalos tényezőinek nyilvánulása vagy mint a népek a trónhoz intézett és ott elfogadott felszólítás. Már Krusevaczon a királyt bevonulásakor olyan feliratokkal üdvözölték, melyek leplezetlenül nemcsak az okkupált tartományokat, de Magyarország dli vidékeit is a szerb nemzeti közösségbe foglalták. Ennél még többet jelent, hogy Mihály érsek a hivatalos emlékbeszédet, melyet a király, a regensek és a miniszterek jelenlétében elmondott, azzal a fohászszal végezte, hogy isten gondviselése engedje megvalósulni az idegen országokban élő szerbeknak egyensúlyesét fajrokonaiukal. Ugyanezek a jeletek ismétlődnek most Kraljevecz városban, melyhez közel fekvő ziczai kolostorban történik a mai nap Sándor király fölkenetése. Bár a diplomáciai testület, mint mondják, az ünnepeleket nem nyert meghívást, tegnap megjelent Kraljevaczban Perisani orosz követ és ott a városi hatóságok és a hivatalos közegek részéről olyan fogadtatásban részesült, mely a panszlávizmusnak legvakmerőbb demonstrációja. Igazi ügy, hogy a mig ezek történnak, a delegáció külgügyi albizottsága hivatalos jelentése foglalja azt a kedves melegeledést és a sok édes reményt, melyeket Kálnoky gróf lágyan áltató bölcsődalai kellettek. Mi zavarná is meg a delegátustok ártatlan gyermekimait? Talán csak az ágyuk rémes döröje, a mely bizony el is fog jönni.

Katonai büntetőtörvény.

Mi a katoná? A haza védelmére fellegyvezett polgár. Az általános védkötelezettség után nincs többé császári és királyi hadsereg. Az chevezés pusztá formáság. Maradványa egy elmúlt kornak, megtestesítése egy fölühaladott intézménynek. Maga az eszme anakronizmus. A fegyverben álló nép milliói nem lehetnek tulajdonra egy legfelsőbb hadúrunk. A volt földesurak nincs már jobbágya, a hűbérurak nincs a törvény előtt kiváltsága, a császárnak nincs katonája. 1879 és 1848 óta e fogalmak a lomtárba valók. Az általános hadkötelezettség behozatala óta a polgári egyenlőség eszméje be- és keresztülvitetett a hadseregben. A konzekvenziák azonban nem vonattak le még egészen. Az új tartalmat korhat formákba öntötték. Az átalakulás nem forradalom, hanem békés és törvényes fejlődés útján ment végbe. Azért folyik lassan, azért tart tiszteletben külső hatalmi attributumokat, melyek, mert összerakhatatlanok az új eszmével, multhatatlanul pusztulni fognak. Ez feltartóztatatlan rendeltetésük.

Az általános védkötelezettség mellett szervezett haderő nem lehet másé, csak a hazáé. A mig az államháztartás egy volt a királyok magánháztartásával, a mig a fejedelmek dominiumaik és egyéb jövedelmek bevételeiből fizettek közhatalmokat és katonát, s a mig a katoná szoldos volt, addig a hadsereg a fejedelmé volt. Ma a népek összessége viseli a vér- és pénzadót. Az egyes nép összessége az állam. Ez állam akkor lesz drága, mélyelt fölfölt a legszentebb alakot, mélyelt belőle haza lesz. E haza javáért kész a nép viselni minden terhet. E hazának szolgálja minden polgár, a neki a társadalomban kijutott állásban és hatáskörben. E viszonyban nincs különbség király és nép közt. Mindannyiunknak egy a rendeltetése. Mindannyian eszközei az egy nagy és szent célnak. S ezzel nem kisebbek lettek, mint voltak azelőtt, hanem nagyobbak. A jogok ez új felosztásával senki sem vesztett, hanem mindenki nyert.

Ez a tényleges jogi helyzet. De azok, kik a hadseregek élén állnak, még nincsenek eléggé áthatva e tagadhatatlan és általános emberi alapigazságoktól. Ragaszkodnak a régi hatalom külső attributumaihoz, midőn már elenyészett lényegük. Az emberi fejlődés nem für meg hosszabb ideig hamis alapokat. A mi megsemmisült lényegében, nem folytathat külső zarában hazug életet. A formának ki kell fejeznie a lényegét, a meznék simulni kell a testhez.

Az idő meg fogja erre tanítani a hatalom kezelőit. Az első kísérlet el fogja osztalni a szemüket még elhomályosító ködfátyolt. A fegyverben álló népek a mint nem használhatók többé önös hatalmi eszközökkel, a mint nem lesznek soha többé elfojtói a közzabadságnak, végrehajtói egy a népek akaratával és a haza javával ellenkező hatalmi szándéknak: ugy szakított követelnek a mesterségesen fenntartott jogviszonyokkal, egy megsemmisítését akarják ama hamis jelvényeknek, melyek régi szolgálásoknak szégyenletes emlékei és teljes érvényesülésüknek összeomló gátjai.

E jelvények, a gátak egyike a külön katonai büntető igazságszolgáltatás.

A hadseregben szükséges a fegyelem. Visszaélnék gyakran a fegyelem fogalmával és felhasználják az önkény, a brutálisít, a bosszu és a gyűlölet elpalástolt kielégítésére. De a fegyelemnek semmi köze az olyan büntettekhez, vétségkezh és kihágásokhoz, melyek függetlenek a katonai szolgálatól. A lopás, az erőszakoskodás, az emberölés és a gyilkosság minősítése ugyan megváltozik-e azért, mert elkövetője nem kábáiban, zubonyban vagy ruhában, hanem katonai posztóban vilté véghez vezetett tett? Bizonyonyal nem. Miért ítéljen tehát tisztán polgári természetű büntettekben katonai bíróság s pedig mindazon garanciák nélkül, melyekkel — mint egyik legdrágább adományával — megajándékozta az állam-polgárt a jogállam a szigorú törvényekkel megkötött, de teljesen független bíróságban? Miért tartanak fenn egy büntető eljárást, teli a középkor sötét szellemével és eszközeivel, teli tortúrával, kínzással és a humanitást vérgig sértő megalázással és gyarlalazattal?

A törvényhozás és a delegáció évtizedek óta sürgeti a katonai büntetőtörvény és eljárás újjáalkotását. De a régi szoldateszka szellem körömszakadlágj védelmezi a középkort. Ugyanazt az erőszakot akarja alkalmazni az öntudatosra a haza iránti kötelességet elég készséggel lerovó egyenjogiosított polgár irányában, a mit használt a kötélt fogott, horrat elcsibótt, egyedül aljas szoldatl visszatarított szoldateszkával szemben. Hasonló büntetéssel sujthatja a

